

מעמד דרכים שחוץ לעיר כרשות הרבים

בכמה מקומות בש"ס מבואר ששיטת רש"י היא שאחד מתנאי רה"ר הוא שיהיו ששים ריבוא אנשים בוקעים בו (עירונין ו. רש"י ד"ה ר"ה, ו: ד"ה ירושלים, נט. ד"ה עיר של יחיד). נחלקו גדולי הדורות אם לרש"י בעינין ס' ריבוא רק ברה"ר שבתוך העיר או אפילו בסרטיא, שהיא מסילה שהולכין בה מעיר לעיר.

ועיין במחצית השקל (על מג"א סי' שנו ס"ק יא) שסובר שלשיטת רש"י בעינין ס' ריבוא גם בסרטיא. וכ"כ המהרש"ם (או"ח חלק ג סי' קפח בסוף דבריו) והאגרות משה (או"ח חלק א סי' קלט ענף ה), וז"ל האג"מ "....שנקט השו"ע לשון כזה [שכל שאין ס' ריבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר] שיותר משמע שיהיו עוברים בו באותו מקום לבדו כל הס' ריבוא הוא בשביל דרכים שמחוץ לעיר ששם צריך שיהיו עוברים בו באותו הדרך...".

לעומת זה, הרמב"ן (בחידושו למס' עירונין דף נט. ד"ה ומ"מ) מציע שלרש"י רק בעינין ס' ריבוא לקביעת רה"ר בתוך העיר. והרמב"ן מדייק כן מתוך פירוש רש"י על מימרא דאביי שבת ו: "כאן [הברייתא שאומרת שמדבר היא רה"ר] בזמן שישראל שרויין במדבר, כאן [התוספתא שאינה מביאה מדבר ברשימה של רשויות הרבים] בזמן הזה. ומפרש רש"י (ד"ה בזמן הזה) "בזמן הזה – אינו מקום הילוך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי".

וקשה, דאם ס"ל לרש"י דבעינין ס' רבוא אפי' בסרטיא למה לא פירש כפשוטו, שבזמן הזה ליכא ס' ריבוא במדבר. ומזה הוכיח הרמב"ן שרש"י סובר "... שהאיסטרטיא שהיא כבושה חוץ לעיירות והולכים ממנה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם [כדרכים במדבר] אין מדקדיקין בה בעוברין עליה ס' ריבוא דהא דכו"ע הוא, [ולכן אם היה שכיח

הולכי מדברות גם בזמן הזה, היה המדבר נחשב רה"ר גם בלא ס' רבוא] אבל בתוך העיר אין שם רשות הרבים בלא ששים ריבוא דתיהוי כדגלי מדבר. וגם זה אינו מחוור. "הרי שלענין הצורך לס' ריבוא חילק הרמב"ן לרש"י בין רה"ר שבתוך העיר לרה"ר שבדרכים שחוץ לעיר.

למסקנא דחה הרמב"ן את שיטת רש"י אפי' כפי הפשרה שהרמב"ן עצמו הציע בה. מ"מ יש להקשות מה היתה כוונת הרמב"ן כשפירש דלא בעינן ס' רבוא לקבוע רה"ר בדרכים שחוץ לעיר משום שהם "דכולי עלמא"? הלא אם ילפינן ס' ריבוא כתנאי רה"ר מדגלי מדבר כמבואר בסוף דבריו, למאי נ"מ שהדרך שייך לכל העולם – הא עדיין חסר קיום התנאי!

ועוד יש להעיר, דהרמב"ן רק הביא את הילפותא של דומיא דדגלי מדבר בסוף דבריו, בדין רה"ר שבתוך העיר. וא"כ משמע שיש מקור אחר לרה"ר של דרכים שחוץ לעיר. וצ"ב מה היא.

וי"ל שקושיא האחת מתורצת בחברתה. זה שכתב הרמב"ן "דהא דכו"ע הוא" פירושו שכל העולם משתמשים בדרך, כי היא בין לאומית, והיא מזומנת לכל באי עולם לעבור בה. וחידש הרמב"ן שהשתמשות של "כולי עלמא" היא ההשתמשות הרבים היסודי ביותר. ולכן כשהרבים של כולי עלמא עוברים בדרך אין צורך לס' ריבוא כדגלי מדבר. הילפותא מדגלי מדבר היא רק היכי תמצא להשיג קיום של "רבים של כולי עלמא" ולכן בדרכים בין לאומיים שהם שייכים לכו"ע פשיטא שאין חסרון ב"רבים" שלהם מחמת שאין בוקעים בהם ס' ריבוא.

מעתה מובן למה הביא הרמב"ן את הילפותא של דגלי מדבר רק כשפירש הדין של רה"ר שבתוך העיר, דרק ברה"ר שבתוך העיר אין בחינה של בין-לאומי, דהיינו רבים של כו"ע, ולכן מקיימים תנאי רה"ר רק ע"י שיהיה דומה לדגלי מדבר. אולם, בדעת האחרונים דלעיל שחולקים על פשרת הרמב"ן אפשר לומר שס"ל שלא קיים דין רבים יותר יסודי מהס' ריבוא דילפינן מדגלי מדבר. ולכן לא איכפת לן בזה שעוברים טיילים בין לאומיים על הדרך, כי בלא ס' ריבוא אין כאן קיום תנאי של רבים כלל.